

نقش ژئوتوریسم در توسعه پایدار استان ایلام

با استفاده از مدل استراتژیک (SWOT)

(صص: ۱۸۲-۱۹۸)

محمد غفوری زاده*

افسانه شجاعی**

چکیده

گردشگری صنعتی درآمدزا و با صرفه‌ی اقتصادی بسیار مناسب است که به خاطر فقدان آلودگی‌های زیست محیطی، امروزه بسیار مورد توجه ملل مختلف است. جاذبه‌های طبیعی هر کشور در جذب گردشگری نقش بسزایی دارند. اکو توریست‌ها امروزه جزء گردشگرانی محسوب می‌شوند که بدون آسیب‌های جدی به طبیعت از مناظر طبیعی دیدن می‌کنند. کشور ایران در زمینه توسعه ژئوتوریسم و گردشگری ژئولوژیکی ظرفیت‌های فراوانی دارد که یکی از بارزترین آن‌ها استان ایلام واقع در جنوب غربی ایران است. وجود تپه ماهورهای سرسبز و دیواره‌های کوهستانی، غارهای آبی، رودخانه‌های خروشان، سلسله کوه‌های زاگرس، چشمه‌های آب‌گرم طبیعی، دریاچه‌ی دوقلو سیاه گاو و تنگ بهرام چوبین و... از قابلیت‌ها و ظرفیت‌های ژئوتوریستی این منطقه به حساب می‌آیند. استقرار پدیده‌های ژئومرفولوژیکی خاص در کنار جاذبه‌های تاریخی و فرهنگی، روستاهای گردشگری و سایر جاذبه‌های طبیعی استان را به صورت یک مکان شاخص و بسیار مستعد جهت این نوع گردشگری (ژئوتوریسم) در راستای توسعه اقتصادی درآورده است. در این پژوهش با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی به تعیین عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف) و عوامل خارجی (فرصت‌ها و تهدیدها) با مدل swot به ارائه‌ی استراتژی جهت توسعه گردشگری و ژئوتوریسم در استان ایلام پرداخته شده است. تجزیه و تحلیل‌های تجربی در منطقه‌ی مطالعه شده (استان ایلام) نشان می‌دهد که اگر ژئوتوریسم می‌خواهد به پایداری برسد و نقش مثبتی در زندگی مردم منطقه ایفا کند، نیازمند بازنگری و ارائه‌ی سیاست‌های مناسب در راستای رفع محدودیت‌ها و استفاده از مزیت‌های نسبی موجود است.

واژگان کلیدی: ژئوتوریسم، توسعه پایدار، SWOT، استان ایلام

مقدمه

صنعت گردشگری در زمرهی صنایعی است که با رشد روزافزون، در معرض جهانی شدن قرار گرفته است و تصویر روشنی از دهکدهی جهانی را به گردشگران ارائه می‌نماید. در این راستا تمامی سازمان‌ها و ارگان‌های مرتبط با مقولهی گردشگری کاملاً وابسته به تنوع دائمی و روزافزون پدیده‌های جغرافیایی هستند. این طرز تفکر، رقابت بین‌المللی مؤسسات را گسترش داده، به طوری که با ادغام کلیه فعالیت‌های مشترک بر مبنای جهانی و از طریق سیستم‌های ارجاعی و رایانه‌ای به عامل امتیاز رقابتی تبدیل شده و باید به این نکته اشاره کرد که روابط حاکم بین صنعت گردشگری و جهانی شدن و سیاست‌های بین‌المللی، از کنترل دولت‌ها خارج است و مرز رسمی بین مسائل داخلی و خارجی به سرعت رو به تحلیل می‌رود (پیتز، ۱۳۸۶: ۱۹۱).

موفقیت در صنعت گردشگری با فرایند جهانی شدن و اتصال به دنیا و سایر جوامع امکان‌پذیر است. در فرایند بین‌المللی شدن و نیز فعال کردن صنعت گردشگری در سطح خرد و کلان بستر سازی یکی از اساسی‌ترین اصولی است که باید به آن توجه اساسی شود. در این زمینه باید برنامه‌ریزی‌های لازم صورت گیرد؛ به طوری که با تقویت و گسترش وسیع تشکیلات داخلی، تسهیلات لازم را ایجاد نمود و در نهایت با بازاریابی مناسب و علمی و روابط بین‌المللی با ارائه‌ی خدماتی نوین، به اهرم‌های ملی و جهانی و ارتباطات جهانگردی دست یافت (اسلامی، ۱۳۸۴: ۴۲).

آنچه تاکنون از گردشگری در ذهن ما خطور می‌کرد، دیدن بناهای تاریخی و آثار باستانی بود که تنها بخش کوچکی از گردشگری به شمار می‌آمد؛ ولی باید بدانیم که دیدنی‌های زمین شناسی هم یکی از جذابترین زمینه‌های گردشگری و جذب گردشگر به شمار می‌آید. ایران، مجموعه‌ی گنجینه‌های نفیس خدادادی و پیشینه‌ی تاریخ و تمدن فرهنگی، از دیرباز مورد توجه گردشگران بوده است. کشور ما با طبیعت و اقلیم متنوع و گوناگون خود قاره‌ای کوچک با دیدنی‌های بسیار است. البته، کشور ایران به علت غنای جاذبه‌های طبیعی در ردیف ده کشور اول جهان قرار دارد؛ اما سهم یک صدم درصدی از درآمد صنعت گردشگری جهان، عملاً جایگاه صنعت گردشگری ایران را در بدترین وضع در جهان و حتی منطقه قرار داده است.

در ایران مناطق بکر و دست نخورده، زیبا و کشف نشده، پدیده‌های شگرف، شکل‌های بی‌بدیل ژئومورفولوژیکی و پراکندگی گسترده‌ی اجتماعات گیاهی و جانوری و همچنین، معماری تاریخی خاص، متناسب با اقلیم و فرهنگ، یک ویژگی خاص را به این بخش از گردشگری می‌دهد. جاذبه‌های ژئوتوریستی ایران زمین، به قدری متنوع، فراوان و پایان‌ناپذیر است که به جرأت می‌توان گفت در کم‌ترین سرزمینی تمامی پارامترهای مرتبط با علوم زمین از جمله آب، خاک، جنگل، جانوران، آتشفشان، معدن و شکل‌های زمین شناسی یک جا جمع شده‌اند؛ به طوری که ایران در بین زمین‌شناسان و صاحبان فن شهرت جهانی یافته و همین ویژگی‌ها آن را به بهشت متخصصان علوم زمین معروف کرده است (رهنمایی، ۱۳۷۰: ۲۷۴).

استان ایلام به دلیل قرارگرفتن در بین سلسله جبال زاگرس و با توجه به ساختار ژئومورفولوژیکی و زمین شناسی خود یکی از مناطق مستعد به لحاظ توسعه گردشگری ژئولوژیکی [۱] و ژئوتوریسم است. بازدید از جلوه‌های زمین شناسی، چشمه‌های آب گرم، کوه‌ها و دره‌ها و تپه ماهورهای منطقه برنامه‌های گردشگری این منطقه را تشکیل می‌دهد.

روش تحقیق

روش تحقیق به صورت توصیفی - تحلیلی بوده است. گردآوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای، منابع ترجمه‌ای و اینترنت و اطلاعات محلی بوده و از مدل SWOT نیز برای تحلیل یافته‌ها استفاده شده است. روش به کار گرفته شده در این تحقیق دارای دو مرحله است.

مرحله اول: شناخت وضع موجود ژئوتوریسم در استان؛

مرحله دوم: تجزیه و تحلیل اطلاعات و بررسی ظرفیت‌های موجود در منطقه و برنامه‌ریزی های لازم برای توسعه ژئوتوریسم [۲]. پایدار استان ایلام .

تعریف مفاهیم

ژئوتوریسم: علم بررسی و بهره‌گیری از اشکال ناشی از فرایندهای بیرونی می‌باشد، به طوری که این فرایند باعث شکلگیری شکل‌های مختلف خشکی با چشم اندازه‌های گوناگون میشود که شرایط زیستی و آب و هوایی سبب دگرگونی‌های محیط شده و در هر منطقه با ویژگی اقلیمی متفاوت شرایط گوناگونی را پدید می‌آورد (غفاریان، ۱۳۸۳: ۱۶).

توسعه پایدار: توسعه پایدار مبتنی بر حفظ استانداردهای سطح زندگی آینده است نسبت به آنچه که تا امروز از آن برخورداریم (رنجریان و زاهدی، ۱۳۸۴: ۱۷۳).

تکنیک Swot: یکی از تکنیک‌های جدولی و مفهومی قابل استفاده برای همه‌ی سازمان هاست. این ماتریس با بررسی عوامل داخلی و تعیین نقاط قوت و ضعف سازمان و نیز تحلیل عوامل محیطی و شناسایی فرصت‌ها و تهدیدهای، استراتژی‌هایی را برای بهره‌برداری حداکثری از فرصت‌ها، تقویت نقاط قوت، کاهش نقاط ضعف و کاهش اثر تهدید محیطی پیشنهاد می‌نماید (مرادی، ۱۳۹۰: ۱۲۵). هنر و علم تدوین، اجرا و ارزیابی تصمیمات وظیفه‌ای چندگانه که سازمان را قادر می‌سازد به هدف‌های بلندمدت خود دست یابد (فردآر، ۱۳۷۹، ۲۴). Swot اصطلاحی است که برای شناسایی نقاط قوت و ضعف داخلی و فرصت‌ها و تهدیدات خارجی که یک شرکت یا سازمان، مجموعه یا قلمروی جغرافیایی با آن روبروست، به کار برده

می‌شود. در واقع، تجزیه و تحلیل swot، شناسایی سیستماتیک عواملی است که استراتژی باید بهترین سازگاری را با آنها داشته باشد.

نقاط قوت^۱: عبارت است از: شایستگی ممتازی که به وسیله آن سیستم می‌تواند در زمینه‌هایی مانند: نوع منابع مالی، تصویر مثبت ذهنی میان خریداران، روابط مثبت با تأمین‌کنندگان و مواردی از این دست نسبت به رقبا برتر باشد.

نقاط ضعف^۲: نوع محدودیت یا کمبود در منابع، مهارت‌ها و امکانات و توانایی‌هایی است که به طور محسوس مانع عملکرد اثر بخش سیستم شود. عملکرد مدیریت نیز در تشدید نقاط ضعف مؤثر است.

فرصت^۳: عبارت است از: موفقیت مطلوب عمده در محیط خارجی سیستم مانند: شناخت بخشی از بازار که پیش از این فراموش شده و یا تغییر در وضعیت رقابت، قوانین و بهبود در روابط با خریداران و فروشندگان.

تهدید^۴: تهدید موفقیت نامطلوبی در محیط خارجی سیستم است مانند: قدرت چانه زنی خریداران یا تأمین‌کنندگان کلیدی، تغییرات عمده و ناگهانی فن آوری و مواردی از این قبیل که می‌توانند تهدید عمده‌ای در راه موفقیت سیستم باشند (پیرس و رایبسون، ۱۳۷۶: ۳۰۷).

پیشینه‌ی تحقیق

* نخستین مقاله‌ی رسمی در مورد گردشگری زمین شناختی در ایران به وسیله‌ی حسن نبوی در هجدهمین گردهمایی سالانه‌ی علوم زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور (۱۳۷۸) ارائه و به چاپ رسیده است. وی ضمن اشاره به اهمیت این موضوع در زمین شناسی و با توجه به توانمندی های بالای ایران در این زمینه، پیشنهاد توجه بیشتر به این موضوع را در کشور ارائه داده است.

* امری کاظمی (۱۳۸۱، ۱۳۸۳، ۱۳۸۵) مجری طرح ژئوتوریسم سازمان زمین شناسی کشور در سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور برای معرفی و شناسایی پدیده‌ها و عوارض زمین شناختی کشور برنامه‌ی گسترده‌ای داشته که نتایج آن پژوهش‌ها در نشریات، کتاب‌ها و مقالات متعدد در داخل و خارج از کشور منتشر گردیده است.

* در زمینه‌ی ژئوتوریسم ناحیه کوهستانی زاگرس در سال‌های اخیر چند مقاله با عنوان ژئوتوریسم بزرگترین نودول‌های [۳] آهکی ایران (۱۳۸۴)، ژئوتوریسم بزرگترین بودیناژهای [۴] ایران (۱۳۸۵)، ژئوتوریسم کوه سوخته امیدیه (۱۳۸۵) و ژئوتوریسم چشمه‌های گازی گنبد لران (۱۳۸۶) توسط رحمانی و همکاران ارائه شده است. وی معتقد است زاگرس از نظر داشتن گنبد‌های نمکی نسبت به سایر پهنه‌های زمین شناسی کشور بی نظیر است.

- 1-Strengths
- 2- Weakness
- 3- Opportuniti
- 4 -Threat

* مقالاتی نیز با موضوع ایجاد ژئوپارک برای برخی مناطق زاگرس توسط (پرهامی و همکاران، ۱۳۷۸)، (جعفری، ۱۳۷۸)، (ساکت و همکاران، ۱۳۷۸)، (قاسمی، ۱۳۸۷) نگاشته شده است. در این مقالات نویسندگان معتقدند زاگرس از جمله با شکوه ترین و عظیم ترین رشته کوه های جهان است و سرچشمه بزرگترین رودهای ایران بوده و بیش از نیمی از شهرها و اماکن مسکونی کشور را در خود جای داده است و بسیاری از مناطق آن با زیباترین نواحی جهان برابری می کند.

ژئوتوریسم زیر مجموعه ی توسعه ی پایدار

توسعه ی پایدار بر اصول پایداری بوم شناختی، پایداری اجتماعی - فرهنگی و پایداری اقتصادی استوار است.

پایداری بوم شناختی تضمین کننده توسعه ی با فرایندهای اساسی زیست محیطی، تنوع و گونه های زیستی سازگار است.

پایداری اجتماعی - فرهنگی تضمین کننده ی توسعه ی پایدار مبتنی بر فرهنگ و ارزش های مردمی است که با آن عوامل سازگار بوده و باید هویت جامعه را حفظ و پایداری اقتصادی را تضمین نماید. توسعه واجد کارایی اقتصادی بوده و منابع باید به ترتیبی اداره شوند که بتوانند پشتیبان نسل های آینده باشند (سینایی، ۱۳۷۴:۱۳۴).

یکی از اهداف اصلی گردشگری، توسعه ی پایدار در سطوح اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی است. ژئوتوریسم زیر مجموعه ی گردشگری پایدار بوده و هدف آن حفظ منابع گردشگری است؛ یعنی هدایت گردشگران باید به نحوی صورت گیرد که محل مورد بازدید برای نسل های آینده هم چنان قابل استفاده باشد (کزازی، ۱۳۸۵:۲۰۵).

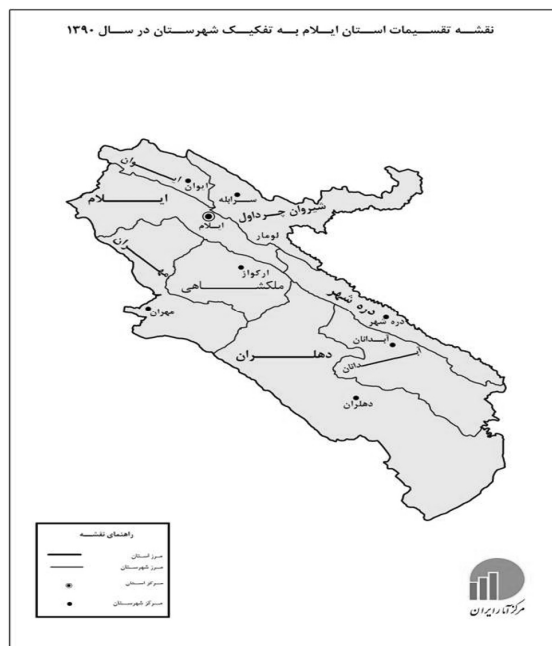
ژئوتوریسم از جمله علمی است که شکل های جدیدتری از گردشگری را به مخاطب عرضه مینماید و به محققان نیز این امکان را می دهد تا بتوانند محیط را بهتر کنند و کیفیت بازدید را ارتقا دهند به طوری که دخالت انسان در زمین منجر به نشان دادن برجستگی ویژه و تازه ای از طبیعت گردد (رحیم پور، ۱۳۸۶: ۱۰).

ژئوتوریسم پایدار نوعی برنامه ریزی برای گردشگری است که با استفاده از منابع موجود زمین شناسی، ژئومورفولوژی، زیست محیطی و فرهنگی به جذب جهانگردان می پردازد؛ به گونه ای که ضمن پاسخ دادن به نیازهای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و ضوابط قانونی جامعه و انتظارات جهانگردان، بتوان وحدت، یکپارچگی، هویت فرهنگی، سلامت محیط زیست و تعادل اقتصادی رفاه مردمان کشور و مهمانان آن ها را به طور متوازن و پیوسته در حد بهینه تأمین کرد. به طور کلی، ژئوتوریسم پایدار بین نیازهای گردشگری، حمایت از محیط زیست و جامعه ی محلی نوعی تعادل و توازن برقرار می کند.

معرفی محدوده ی مورد مطالعه

استان مرزی ایلام با مساحت ۱۹ هزار و ۸۶ کیلومتر مربع حدود ۱/۲ درصد مساحت کشور را به خود اختصاص داده و جزو کوچکترین استان‌های کشور محسوب می‌شود. این استان در غرب و جنوب غربی کشور بین ۳۱ درجه و ۵۸ دقیقه تا ۳۴ درجه و ۱۵ دقیقه ی عرض شمالی و ۴۵ درجه و ۲۴ دقیقه تا ۴۸ درجه و ۱۰ دقیقه ی طول شرقی از نصف النهار مبدأ (گرینویچ) واقع شده است. استان ایلام از شمال به استان کرمانشاه، از جنوب به استان خوزستان و کشور عراق، از شرق به استان لرستان از غرب به کشور عراق، محدود است و با کشور عراق حدود ۴۲۵ کیلومتر مرز مشترک دارد (اکبری، ۱۳۸۶: ۴۳).

استان ایلام جزء استان‌های کمتر توسعه‌ی یافته کشور محسوب می‌شود و به خاطر زیبایی‌های طبیعی خود به عروس زاگرس شهرت دارد. بر اساس آمار سال ۱۳۹۰ استان ایلام ۵۵۷ هزار و ۵۹۹ نفر جمعیت داشته است. از این تعداد ۲۸۲ هزار و ۴۶۸ نفر مرد و ۲۷۵ هزار و ۱۳۱ نفر زن بوده اند (www.amar.org.ir).

شکل (۱): تقسیمات کشوری استان ایلام (مأخذ: www.amar.org.ir)

قابلیت های گردشگری استان

موقعیت ژئومورفولوژیکی کشور به گونه ای است که می توان بهترین و نادرترین مناظر ژئومورفولوژیکی را در ایران ملاحظه نمود. آتشفشان های فعال و نیمه فعال، چشمه های آب گرم، گل فشان ها، غارها، تنگ ها، تپه های ماسه ای، سواحل پلاژیک، پادگانه های ساحلی، جزایر جنوب کشور، سواحل بالآمده، آبشارها و تنگه ها از جمله منابع طبیعی ارزشمندی هستند که هر کدام زمینه مساعدی را برای ژئوتوریسم در ایران فراهم نموده است.

استان ایلام در گستره ی طبیعی خود دنیایی از زیبایی و تنوع طبیعی را به گردشگران و طبیعت دوستان عرضه می کند. این منطقه با انبوه کوهستان ها و دشت های پهناور خود که گیاهان و جانوران متنوعی را در بر گرفته اند و چشم انداز گل های وحشی، منطقه ای رویایی برای طبیعت دوستان است. وجود کوه های سر به فلک کشیده، رودخانه های خروشان، آبشارهای متعدد، دشت های پرگل و آب و هوایی مطلوب در فصل بهار؛ استان ایلام را به یکی از دیدنی ترین و پرجاذبه ترین مناطق ایران تبدیل کرده است. شکوه جنگل ها، در دامنه و شیب تند کوه ها، در بهار و زمستان، منظره های بدیعی را در این منطقه به وجود می آورند که می تواند برای جذب جهانگردان مورد بهره برداری قرار گیرد. در استان ایلام جاذبه های طبیعی متعددی چون:

الف (رودخانه ها: مانند: آب آسیاب، آب آسمان آباد، آب آفتاب، آب چیکا، آب زنگوان، آبدانان، آب دره جکه، آب سارهدکه، آب مور موری، آب رگراه، اهوران، آب انجیره، آب تختان، آب چلات، آب ده بانه، آب سیول، آب غریب، آب فتح، آب گل گل، آب هلیوه، آب هونوگه، آب سیاب، آب بی وره، تاشمورت، تنگ خشول، تنگ کورتو، تلخاب، تله زی، جزمان رود، چرداول، چنارچ، چوار، چنگوله، چشمه ملک، چم سرخ، چم خواب، گدار خوش، خروان، خرینه، دره شهر، بیشه دراز، دره شور، دو آب، دویریج، روبه رود، رود خشکه کلالی، سیمره، سیاه آب، سورک، سیکان، سه گلال، سیاه کوه، شیروان، شکرآب، کانی شیخ، کل کلا، کنجان چم، کزاب، کانی، گراب، گرده بیشه، گلال چینه، گواران، گلال پیر محمد، گنگیر، گاوی، گدار خوش، گلال کورگه، مال حاضری، مورت، میمه، نصریان، واران، هزار خانی.

ب (آبشارها: مانند: چم آو، آبشار آبتاف، آبشار گچان و آبشار سرطاف که از مهم ترین و معروف ترین آبشارهای این خطه زیبا از ایران اسلامی به شمار می روند.

ج (دریاچه ها، تالاب ها: مانند دریاچه دوگانه سیاه گاو و تالاب چکربولی.

ح (سدها: مانند چم گردلان، کنگیر، سیمره.

د(کوه ها: چشم انداز کوهستانی همراه با دره های جنگلی یکی از زیباترین چشم اندازهای طبیعی این منطقه را تشکیل داده است. برخی از مهم ترین کوه های استان ایلام عبارتند از: کبیرکوه، اهوران، بانکول، چمن گیر، سامله، سرخ خانی، سرکو، شره زول، شلم، قلازنگ، مانشت، ملینجه،

دینارکوه، بهارآب، بانهرآز، کاک و کوه‌های الله خد، تالوار، جمال گیر، چپق باباخان، چک بور، سفید، دروند، سرگچ کوه، مرزو، هفت کلک، کوه‌های باریک آب، برک کروی، پشته گلاب، دالپری، کلاوندی، کلویز، کولونرمه، گوتبه، ممله، بلواند، بلیجان، چقال زرد سیاه کوه، زالو آب، چنچر، سرخ، سه کورند، سیاه اردلان.

س) غارها: در استان ایلام غارهای جالب توجهی وجود دارند که هر یک به نوعی زیبایی‌های طبیعی منحصر به فردی دارند. مهم‌ترین این غارها عبارتند از: غار کناتاریکه، غار خفاش، غار هویر، غارزینه گان، غارتایه گه، غار طلسم، غار انفجاری، غار قلاپیکه (قلعه پوکه)، غار ملک و غار کبوترلان.

ش) دشت‌ها: در این استان دشت‌های کم وسعتی وجود دارند که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از: ایلام، شیروان، چرداول و هلیلان، صالح آباد (دشت هژدانه)، مهران (محسن آباد و رضا آباد)، نصیریان، دهلران، موسیان و دشت عباس.

بحث و بررسی

عوامل داخلی مؤثر بر گردشگری

هدف این مرحله، سنجش میزان محیط داخلی منطقه مورد مطالعه (استان ایلام) برای شناسایی نقاط قوت و ضعف است؛ یعنی جنبه‌هایی که راه دست یابی به اهداف برنامه ریزی و اجرای تکالیف آن مساعد یا بازدارنده است. در این بخش سه مقوله‌ی استراتژی‌های موجود، عملکردها و منابع مورد توجه و بررسی قرار گرفته و با عنوان نقاط قوت و ضعف به شرح جدول شماره (۱) مشخص شده‌اند.

جدول شماره (۱): نقاط قوت و ضعف منطقه مورد مطالعه

نقاط قوت (S)	نقاط ضعف (W)
۱. داشتن اقلیم و آب و هوای مناسب؛	۱. ناشناخته ماندن جاذبه‌های ژئوتوریستی؛
۲. برخورداری از جاذبه‌های طبیعی و ژئوتوریستی کم نظیر؛	۲. بی توجهی و ضعف تبلیغات در راستای شناساندن جاذبه‌های ژئوتوریستی؛
۳. داشتن امنیت و آرامش برای گردشگران در تمامی نقاط منطقه؛	۳. نبود تورلیدرها (راهنمایان تور) و افراد متخصص و ماهر؛
۴. وجود تپه ماهوارهای سرسبز و دیواره‌های کوهستانی و مرتفع؛	۴. ضعف مدیریت گردشگری؛
۵. وجود غارهای آبی و رودخانه‌ها، برکه و آبگیرها؛	۵. نامناسب بودن تأسیسات و تجهیزات رفاهی برای گردشگران در مناطق گردشگری (اقامتگاه - سرویس بهداشتی)؛
۶. وجود آبشارها مثل سرطاف و چل او؛	۶. فقدان نهادهای آموزشی به منظور ارتقای سطح آگاهی افراد محلی در تعامل با گردشگران؛
۷. داشتن تنگ‌های طبیعی (مازین، بهرام چوبین، رازیانه، زینگان و...)	۷. فقدان زیرساخت‌ها و مشکلات حمل و نقل برای دسترسی به جاذبه‌های گردشگری؛
۸. برخورداری از چشمه‌های آب گرم؛	۸. عدم برنامه ریزی و سرمایه گذاری مناسب؛
۹. برخورداری از دشت‌های هموار برای تبدیل به تفریح‌گاه مصنوعی - ورزشی.	۹. ورود سامانه گرد و غبار غلیظ و عواقب زیست محیطی آن؛
	۱۰. عدم وجود سیستم دفع زباله و آسیب آن به محیط طبیعی؛

منبع: نگارندگان (۱۳۹۲)

عوامل خارجی مؤثر بر گردشگری

هدف این مرحله بررسی آثار محیط خارجی در منطقه ی مورد مطالعه برای شناسایی فرصت ها و تهدیدهایی است که منطقه در ارتباط با گسترش گردشگری با آن مواجه است. بنابراین، بر اساس مطالعات انجام شده و بررسی وضعیت محیط پیرامون منطقه ی مطالعه شده، مجموعه ی فرصت ها و تهدیدهای موجود مؤثر بر این ناحیه از لحاظ گردشگری مورد توجه و بررسی قرار گرفت که در جدول شماره (۲) آمده است.

جدول شماره (۲): فرصت ها و تهدید های موجود در منطقه ی مورد مطالعه

فرصت ها (O)	تهدیدها (T)
۱. برخورداری از جاذبه های ژئوتوریستی فراوان و پوشش گیاهی مناسب؛	۱. تخریب جاذبه های ژئوتوریستی؛
۲. اشتغال زایی برای افراد بومی؛	۲. فصلی بودن گردشگری در کشور؛
۳. تبادل فرهنگی با سایر استان های کشور و شناساندن غنای فرهنگ بومی؛	۳. ناپایداری محیطی نواحی گردشگری و افزایش آلودگی محیط؛
۴. امکان جذب سرمایه ی بخش خصوصی؛	۴. ضعف حمل و نقل؛
۵. بهبود وضعیت زندگی جوامع محلی از طریق مشارکت آن ها در اجرای طرح های ژئوتوریستی؛	۵. بی توجهی به جلب گردشگران خارج استانی و حتی خارج کشور؛
۶. ایجاد تنوع در بازار گردشگری به منظور جلوگیری از فصلی بودن آن؛	۶. تضعیف فرهنگ بومی و محلی؛
۷. بهینه نمودن ارائه ی جاذبه ها به گردشگران؛	۷. توزیع نامناسب گردشگران در فصول مختلف سال (تراکم زیاد در تابستان و کم در زمستان)؛
۸. ارتقای کیفیت منابع گردشگری؛	۸. عدم توجه به ظرفیت پذیرش یک محل توسعه ی بدون برنامه ریزی؛
۹. حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی گردشگری؛	۹. تخریب مناطق ژئوتوریستی به بهانه ی توسعه ی آن ها؛
۱۰. توسعه و گسترش هنرهای سنتی و بومی؛	
۱۱. رشد صنایع دستی بومی و سنتی؛	
۱۲. افزایش تبلیغات در حوزه ی گردشگری از طریق اینترنت و سایر رسانه های ارتباطی؛	

منبع: نگارندگان (۱۳۹۲)

تحلیل نقاط قوت، ضعف، فرصت ها و تهدیدها

همان‌طور که در جدول‌های شماره (۲) و (۳) مشاهده می‌شود. در منطقه‌ی مورد مطالعه تعداد نه قوت داخلی در مقابل ده ضعف داخلی و دوازده فرصت خارجی در برابر نه تهدید خارجی شناسایی و بررسی شده است. بدین ترتیب در مجموع ۲۱ نقطه قوت و فرصت به عنوان مزیت ها و نوزده نقطه ضعف و تهدید به عنوان محدودیت ها و تنگناهای پیش روی منطقه قابل شناسایی است.

راهبردهای توسعه‌ی گردشگری

راهبردهای رقابتی / تهاجمی (so)

در راهبردهای تهاجمی که تمرکز بر نقاط قوت درونی و فرصت های بیرونی استوار است، راهکارهای زیر جهت بهره برداری از برتری های موجود به منظور توسعه‌ی گردشگری ارائه می‌شود:

۱. تأکید بر توسعه‌ی گردشگری طبیعی به دلیل وجود مزیت های نسبی برای توسعه‌ی این نوع گردشگری در استان ایلام؛
۲. بهره‌گیری بهینه و هدفمند از افزایش انگیزه‌ی مسافرت بیشتر به استان در جهت بهره برداری از جاذبه ها و پدیده‌های گردشگری به منظور ایجاد اشتغال و درآمد برای ساکنان منطقه مطالعاتی؛
۳. استفاده از نیروهای متخصص و با تجربه به منظور ترویج و آموزش از طریق نشست ها و جلسه‌های مختلف با مردم منطقه و هرچه بیشتر جاذبه‌های ژئوتوریستی منطقه؛
۴. زمینه سازی جهت استفاده حمایت های بخش خصوصی برای سرمایه گذاری در صنعت گردشگری از طریق شفاف سازی سیاست های دولتی؛
۵. آماده سازی و معرفی آثار و پدیده‌های فرهنگی، تاریخی و طبیعی استان و فراهم آوردن امکانات متناسب با قابلیت های منطقه در جهت تشویق اکوتوریست ها برای بازدید از طریق اینترنت؛

راهبردهای تنوع (st)

در استراتژی های تنوع که به نقاط قوت درونی و تهدید بیرونی تأکید دارد. موارد زیر برای بهره برداری از برتری های موجود و کاهش تهدیدها پیشنهاد می‌گردد:

۱. تنوع بخشی به امکانات اقامتی، تفریحی و بهداشتی به منظور جلب رضایت گردشگران و متعاقب آن افزایش گردشگر در راستای ایجاد فعالیت های جدید برای ساکنان منطقه و جلوگیری از تخریب پوشش گیاهی و آلودگی هوا، آب و خاک؛
۲. ظرفیت پذیری و تعیین حد مطلوب تراکم جمعیت در مکان های مختلف گردشگری منطقه در راستای کاهش فشار و تراکم بیش از حد به این مکان ها و جاذبه‌ها و جلوگیری از بین رفتن و تخریب آنها؛
۳. بهره برداری از توان تشکیلاتی، قوانین و مقررات در راستای کاهش مخاطرات و آلودگی های اکولوژیکی و زیست محیطی در مناطق و مکان‌های گردشگری؛

راهبردهای بازنگری (wo)

در راهبردهای بازنگری ضمن تأکید بر نقاط ضعف درونی؛ سعی بر بهره‌گیری از فرصت‌های بیرونی در راستای رفع نقاط ضعف می‌باشد. به این منظور راهکارهای زیر ارائه می‌شود:

۱. اطلاع‌رسانی و تبلیغات مناسب در راستای معرفی ظرفیت‌های استان به منظور جذب اکوتوریست از طریق اینترنت که گردشگری را اولین صنعت الکترونیک در جهان می‌شناسند؛
۲. هماهنگ نمودن سازمان‌های مرتبط به گردشگری از طریق اعمال قوانین و نظارت بر اجرای وظایف سازمان‌ها؛
۳. حداکثر استفاده‌ی اقتصادی از ورود طبیعت گرد در فصول مناسب سال با حفظ ارزش‌های زیست‌محیطی منطقه؛
۴. افزایش سرمایه‌گذاری‌های دولت در کلیه سطوح خدماتی و آموزشی و به‌ویژه تربیت نیروهای متخصص و آموزش دیده در نواحی گردشگری منطقه؛
۵. بازنگری و توسعه‌ی نهادها و سازمان‌های مرتبط برای آموزش مردم و گردشگران به منظور بهره‌گیری بهینه و هدفمند از منافع و آثار مثبت گردشگری.

راهبردهای تدافعی (wt)

در استراتژی‌های تدافعی نیز که بر اساس نقاط ضعف درونی و تهدید بیرونی استوار است موارد زیر جهت از بین بردن ضعف‌ها و تهدیدها پیشنهاد می‌گردد:

۱. جلوگیری از تخریب و خسارت به آثار طبیعی و تاریخی و همکاری با سازمان‌های مسئول؛
۲. بهره‌گیری از نیروهای مجرب و متخصص در راستای توسعه‌ی اکوگردشگری با حمایت دولت در منطقه‌ی مطالعه شده همراه با تبلیغات گسترده زیست‌محیطی در منطقه؛
۳. تدوین قوانین و مقررات ویژه جهت استفاده‌ی بهینه جاذبه‌ها و پدیده‌های گردشگری و جلوگیری از تخریب، آلودگی و از بین رفتن این منابع در منطقه؛
۴. کاهش قیمت خدمات و کالا به منظور رفاه بیشتر گردشگران و نیروهای بومی؛

جدول شماره (۳):

تحلیل (swot)	نقاط قوت (S)	نقاط ضعف (W)
<p>تپه ماهورهای داخلی</p>	<p>۱. داشتن اقلیم و آب و هوای مناسب؛ ۲. دارا بودن جاذبه‌های طبیعی و ژئوتوریستی کم نظیر؛ ۳. برخورداری از امنیت و آرامش برای گردشگران در تمامی نقاط منطقه؛ ۴. وجود تپه ماهورهای سرسبز و دیواره‌های کوهستانی و مرتفع؛ ۵. داشتن غارهای آبی و رودخانه‌ها، برکه و آبگیرها؛ ۶. برخورداری از آبشارها مثل سرطاف و چل آو؛ ۷. وجود تنگ های طبیعی (ماژین، بهرام چوبین، رازیانه، زینگان و...) ۸. برخورداری از چشمه‌های آب گرم ؛ ۹. دارا بودن دشت‌های هموار برای تبدیل به تفرجگاه مصنوعی - ورزشی وجود مراسم و آیین های محلی؛</p>	<p>۱. ناشناخته ماندن جاذبه‌های ژئوتوریستی؛ ۲. ضعف تبلیغات لازم برای شناساندن جاذبه‌های ژئوتوریستی؛ ۳. عدم وجود راهنمای گردشگر و افراد متخصص و ماهر؛ ۴. ضعف مدیریت گردشگری؛ ۵. فقدان تاسیسات و تجهیزات رفاهی کافی برای گردشگران در مناطق گردشگری (اقامتگاه - سرویس بهداشتی)؛ ۶. فقدان نهادهای آموزشی به منظور ارتقای سطح آگاهی افراد محلی در تعامل با گردشگران؛ ۷. نبود زیرساخت ها و مشکلات حمل و نقل برای دسترسی به جاذبه‌های گردشگری؛ ۸. عدم برنامه ریزی و سرمایه گذاری مناسب؛ ۹. ورود سامانه گرد و غبار غلیظ و عواقب زیست محیطی آن؛ ۱۰. نامناسب بودن سیستم دفع زباله و آسیب جدی پسماندها به محیط طبیعی؛</p>
فرصت ها (O)	استراتژی های (SO)	استراتژی های (WO)
<p>۱. برخورداری از جاذبه‌های ژئوتوریستی فراوان و پوشش گیاهی مناسب؛ ۲. اشتغال زایی برای افراد بومی؛ ۳. تبادل فرهنگی و غنای فرهنگ بومی؛ ۴. امکان جذب سرمایه گذاری خصوصی؛ ۵. بهبود وضعیت زندگی جوامع محلی از طریق مشارکت آنها در اجرای طرح های ژئوتوریستی؛</p>	<p>۱. تأکید بر توسعه گردشگری طبیعی به دلیل وجود مزیت های نسبی برای توسعه این نوع گردشگری در استان ایلام؛ ۲. بهره گیری بهینه و هدفمند از افزایش انگیزه مسافرت بیشتر به استان در جهت بهره برداری از جاذبه‌ها و پدیده‌های توریستی به منظور ایجاد اشتغال و درآمد برای ساکنان منطقه مطالعاتی؛ ۳. استفاده از نیروهای متخصص و با تجربه به منظور ترویج و آموزش از طریق نشست ها و جلسه‌های مختلف با مردم منطقه و هرچه بیشتر جاذبه‌های ژئوتوریستی منطقه؛</p>	<p>۱. اطلاع رسانی و تبلیغات مناسب در جهت معرفی ظرفیت‌های استان به منظور جذب اکوتوریست از طریق اینترنت که گردشگری را اولین صنعت الکترونیک در جهان می شناسند؛ ۲. هماهنگ نمودن سازمان‌های مرتبط با گردشگری از طریق اعمال قوانین و نظارت بر اجرای وظایف سازمان‌ها؛ ۳. حداکثر استفاده‌ی اقتصادی از ورود اکوتوریست‌ها در فصول مناسب سال با حفظ ارزش های زیست محیطی منطقه؛ ۴. افزایش سرمایه گذاری های دولت در کلیه سطوح خدماتی و آموزشی و بالاخص تربیت نیروهای متخصص</p>

<p>و آموزش دیده در نواحی گردشگری منطقه؛ ۵. بازنگاری و توسعه نهادها و سازمان‌های مرتبط برای آموزش مردم و گردشگران به منظور بهره‌گیری بهینه و هدفمند از منافع و آثار مثبت گردشگری؛</p>	<p>۴. زمینه‌سازی و بهره‌برداری از حمایت‌های بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در صنعت گردشگری از طریق شفاف‌سازی سیاست‌های دولتی؛ ۵. آماده‌سازی و معرفی آثار و پدیده‌های فرهنگی، تاریخی و طبیعی شهرستان و فراهم آوردن امکانات مناسب با قابلیت‌های منطقه در جهت تشویق اکوتوریست‌ها برای بازدید از طریق اینترنت؛</p>	<p>۶. ایجاد تنوع در بازار گردشگری به منظور جلوگیری از فصلی بودن آن؛ ۷. بهینه‌نمودن ارائه‌ی جاذبه‌ها به گردشگران؛ ۸. ارتقای کیفیت منابع گردشگری؛ ۹. حفاظت از منابع طبیعی و فرهنگی گردشگری؛ ۱۰. توسعه‌ی و گسترش هنرهای سنتی و بومی ۱۱. رشد صنایع دستی بومی و سنتی؛ ۱۲. افزایش تبلیغات در حوزه‌ی گردشگری از طریق اینترنت و سایر رسانه‌های ارتباطی؛</p>
<p>استراتژی‌های (wt)</p>	<p>استراتژی‌های (st)</p>	<p>تهدیدات (t)</p>
<p>۱. پرهیز از تخریب و خسارت به آثار طبیعی و تاریخی با هماهنگی سازمان‌های مسئول؛ ۲. بهره‌گیری از نیروهای مجرب و متخصص در جهت به‌کارگیری آنان در راستای توسعه‌ی اکوتوریسم با حمایت دولت در منطقه مطالعه شده همراه با تبلیغات گسترده زیست محیطی در منطقه؛ ۳. تدوین قوانین و مقررات ویژه جهت استفاده بهینه جاذبه‌ها و پدیده‌های گردشگری و جلوگیری از تخریب آلودگی و از بین رفتن این منابع در منطقه؛ ۴. کاهش قیمت خدمات و کالا به منظور رفاه بیشتر برای گردشگران و نیروهای بومی؛</p>	<p>۱. تنوع بخشی به امکانات اقامتی، تفریحی، بهداشتی به منظور جلب رضایت گردشگران و متعاقب آن افزایش گردشگر در راستای ایجاد فعالیت‌های جدید برای ساکنان منطقه و جلوگیری از تخریب پوشش گیاهی و آلودگی هوا، آب و خاک؛ ۲. ظرفیت‌پذیری و تعیین حد مطلوب تراکم جمعیت در مکان‌های مختلف گردشگری منطقه در جهت کاهش فشار و تراکم بیش از حد به این مکان‌ها و جاذبه‌ها و جلوگیری از بین رفتن و تخریب آن‌ها؛ ۳. بهره‌برداری از توان تشکیلاتی، قوانین و مقررات در جهت کاهش مخاطرات و آلودگی‌های اکولوژیکی و زیست محیطی در مناطق و مکان‌های توریستی؛</p>	<p>۱. تخریب جاذبه‌های ژئوتوریستی؛ ۲. فصلی بودن گردشگری در کشور؛ ۳. ناپایداری محیطی نواحی گردشگری و افزایش آلودگی محیط ۴. ضعف حمل و نقل؛ ۵. بی‌توجهی به جلب گردشگران خارج استانی و حتی خارج کشور؛ ۶. تضعیف فرهنگ بومی و محلی؛ ۷. توزیع نامناسب گردشگران در فصول مختلف سال (تراکم زیاد در تابستان و کم در زمستان)؛ ۸. عدم توجه به ظرفیت‌پذیرش یک محل و توسعه‌ی بدون برنامه ریزی آن؛ ۹. تخریب مناطق ژئوتوریستی به بهانه‌ی توسعه‌ی آن‌ها</p>

منبع: (نگارندگان ۱۳۹۲)

نتیجه گیری

استفاده‌ی بهینه از منابع و ظرفیت‌های طبیعی موجود از گام‌های اساسی توسعه در هر کشور و ناحیه است و ضرورت اصلی جهت رسیدن به توسعه‌ی پایدار، شناخت توانمندی‌های موجود و تدوین سیاست‌های صحیح و برنامه‌ریزی‌های اصولی جهت بالفعل نمودن توانمندی‌ها و ظرفیت‌ها می‌باشد. بخش عظیمی از کشور ایران را طبیعت کوهستانی، بکر فرا گرفته است که می‌تواند یکی از عوامل محرومیت در این نواحی باشد، درحالی که یکی از مهم‌ترین عوامل رشد و پیشرفت این نواحی، به نام اکوتوریسم و به ویژه ژئوتوریسم هم چنان ناشناخته باقی مانده است. بنابراین، شناسایی جاذبه‌های ژئوتوریستی و تحلیل پهنه‌های مناسب ژئوتوریسم می‌تواند در بهبود وضعیت اقتصادی، سطح اشتغال و افزایش درآمد و در نهایت توسعه‌ی پایدار این مناطق کمک عمده ای نماید. بدین منظور قابلیت‌ها و محدودیت‌های ژئوتوریسم استان ایلام را با استفاده از مدل SWOT بررسی و تحلیل نمودیم. نتایج حاصل از مدل SWOT در منطقه‌ی مورد مطالعه برتری نقاط قوت و فرصت‌های منطقه نسبت به نقاط ضعف و تهدیدهای آن را نشان می‌دهد. نتایج بررسی‌ها و تحلیل‌ها نشان می‌دهد که استان ایلام علی‌رغم مشکلات و تنگناهای مختلف طبیعی و انسانی نظیر عدم معرفی جاذبه‌های ژئوتوریستی استان، کمبود مراکز اقامتی، کمبود سرمایه گذاری‌ها در بخش گردشگری، ضعف و بی‌ثباتی در مدیریت، کمبود امکانات و تجهیزات دسترسی مطلوب به بعضی از پهنه‌ها و نقاط گردشگری و عدم تطابق فرهنگی جوامع محلی با گردشگران طبیعی و... بنابه دلایلی نظیر: وجود قابلیت‌ها و ظرفیت‌های مناسب ژئوتوریستی و دارا بودن اشکال متنوع ژئوتوریسم، موقعیت مناسب ارتباطی و نزدیکی به کشور عراق، مناسب بودن برای فعالیت‌های ژئوتوریستی در تمام فصول، داشتن زمینه‌های مناسب گردشگری علمی با توجه به زمین شناسی و ژئومورفولوژی متنوع و منحصر به فرد و...، استعداد و قابلیت فوق‌العاده‌ای در توسعه‌ی ژئوگردشگری دارد و می‌تواند یکی از قطب‌های گردشگری منطقه باشد. با عنایت به این که در سال‌های اخیر طبیعت گردی و به ویژه ژئوتوریسم جایگاه ویژه‌ای در اقتصاد کشورها باز کرده و به یکی از پردرآمدترین عوامل اقتصادی تبدیل گشته است، نیاز به برنامه ریزی و توسعه‌ی این صنعت بیش از هر زمانی احساس می‌شود.

پیشنهادها

- شروع فعالیت های اصولی در زمینه گردشگری در استان و تدوین برنامه ی جامع اکوتوریسم برای استان و اولویت بندی جاذبه های اکوتوریستی و ژئوتوریستی آن؛
- معرفی جاذبه های ژئوتوریستی استان از جمله غارها، دره ها، تنگه ها، مناطق فسیلی و... از طریق GIS و پایگاه داده های مکانی و رسانه های تصویری و نوشتاری؛
- ترویج و آموزش زیست محیطی در سطوح گوناگون؛
- اولویت در ارایه تحقیقات و مطالعات زیست محیطی، به ویژه تعیین ظرفیت محل محیط های مختلف؛
- توجه به محرومیت زدایی و مبارزه با فقر با تأکید بر ساکنان بومی منطقه؛
- در نظر گرفتن مسائل زیست محیطی در کلیه ی زمینه های توسعه ی اقتصادی و اجتماعی استان؛
- مکان گزینی مناسب برای کلیه ی زیر ساخت های گردشگری با توجه به ظرفیت های اقتصادی- اجتماعی و با کمترین تخریب و آلودگی های زیست محیطی؛
- ارزش دهی به مکان های تفریحی و مداخله نکردن در شرایط طبیعی آنها به بهانه ی توسعه های پست مدرن؛
- توجه بیشتر مسئولان به بحث توسعه ی پایدار در صنعت گردشگری و به ویژه ژئوتوریسم؛
- جلوگیری از کاربری های متفاوت با توان طبیعی مناطق و استفاده کاربردی از مناطق ژئوتوریستی؛

پی نوشت ها

- [۱] این مفهوم انواع موضوعات زمین شناسی (Geology)، پیکر شناسی زمین (Geomorphology)، ساخت و شکل خاک، تلفیق (Assemblage)، پروسه ها و فرایندهای زمین شناسی را شامل می شود.
- [۲] زمین گردشگری
- [۳] نودول: تراکم موادی از جنس سیلیس یا آهک و یا آهن به صورت نامرتب و نا منظم و احیاناً با تبلور مجدد یا تبلور مخفی؛
- [۴] بودیناز: یک نوع چین خوردگی است که در نتیجه ی قطعه قطعه شدن سنگ هایی که نسبت به سنگ های مجاور خود مقاوم ترند، به وجود می آید.

منابع و مأخذ

- اسلامی، محسن، (۱۳۸۴)، جهان ایرانی و ایران جهانی، ماهنامه ایرانا، سال اول، شماره ۲، خرداد.
- اکبری، مرتضی، (۱۳۸۶)؛ تاریخ استان ایلام از آغاز تا سقوط قاجاریه، قم، انتشارات فقه.
- امری کاظمی، علی رضا، (۱۳۸۱)، آغازی بر ژئوتوریسم ایران Introduction to Geo tourism of Iran
- مجموعه مقالات بیست و یکمین گردهمایی علوم زمین، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور.
- (۱۳۸۳)، اطلس ژئوتوریسم قشم (نگاهی به پدیده‌های زمین شناسی قشم)، پایگاه ملی داده‌های علوم زمین، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور، ۱۱۳.
- (۱۳۸۵)، نگاهی به مفاهیم کلی ژئوپارک، میراث زمین شناسی و ژئوتوریسم و بررسی جایگاه ایران در این زمینه، مجموعه مقالات بیست و پنجمین گردهمایی علوم زمین، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور.
- پیتر، م. برنز، (۱۳۸۶) درآمدی بر مردم شناسی گردشگری، ترجمه ی هاجر هوشمند، سازمان میراث فرهنگی و گردشگری.
- پرهامی، س، و دیگران (۱۳۸۷)، معرفی جاذبه‌های آبشار مارگون استان فارس برای گردشگری، ژئوتوریسم و ایجاد ژئوپارک، مجموعه مقالات اولین همایش زمین گردشگری، ژئوتوریسم و ایجاد ژئوپارک، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور.
- پیرس و رایبسون، (۱۳۷۶)، برنامه‌ریزی و مدیریت استراتژیک، ترجمه ی سهراب خلیلی شورینی، تهران، انتشارات یادواره کتاب.
- جعفری، م، (۱۳۸۷)، ژئوتوریسم و ژئوپارک در استان بوشهر، مجموعه مقالات اولین همایش زمین گردشگری ژئوتوریسم و ایجاد ژئوپارک، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور.
- رحمانی، علی و دیگران (۱۳۸۴)، ژئوتوریسم بزرگترین نودول‌های آهکی ایران مجموعه مقالات بیست و چهارمین گردهمایی علوم زمین، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور.
- (۱۳۸۵)، ژئوتوریسم بزرگترین بودیناژهای ایران، مجموعه مقالات دهمین همایش انجمن زمین شناسی، دانشگاه تربیت مدرس تهران.
- (۱۳۸۶)، ژئوتوریسم چشمه‌های گازی گنبد لران مناطق نفت خیز جنوب ایران، مجموعه مقالات بیست و ششمین گردهمایی علوم زمین، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور.
- رحیم پور، علی، (۱۳۸۶)، ژئوتوریسم سفری به عجایب زمین، ماهنامه سفر شماره ۱۳.
- رنجبریان، بهرام و محمد زاهدی، (۱۳۸۴)، شناخت هدف گردشگری، نشر چهار باغ اصفهان.
- رهنمایی، محمدتقی، (۱۳۷۰)، توان های محیطی ایران، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، تهران.

- ساکت، ع و دیگران، (۱۳۸۷)، جاذبه‌های ژئوتوریستی جزیره هرمز به عنوان بهشت زمین شناسی ایران، مجموعه مقالات اولین همایش زمین گردشگری، ژئوتوریسم و ایجاد ژئوپارک، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور.
- سینایی، وحید، (۱۳۷۴)، توسعه پایدار گردشگری، فصلنامه اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره‌های ۹۵-۹۶، مرداد و شهریور.
- غفاریان، رضا، (۱۳۸۳)، ژئوتوریسم مقوله تازه توریسم، روزنامه همشهری، شماره ۳۳۶۶.
- قاسمی، ا، (۱۳۸۷)، ژئوتوریسم شهرستان فیروزآباد فارس، مجموعه مقالات اولین همایش زمین گردشگری (ژئوتوریسم و ایجاد ژئوپارک، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور).
- فردار، دیوید، (۱۳۷۹)، مدیریت استراتژیک، ترجمه‌ی علی پارسائیان و سید محمد اعرابی، انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی، چاپ یازدهم.
- کزازی، الهام، (۱۳۸۵)، ژئوتوریسم نگرشی نو در برنامه ریزی گردشگری زنجان، مجموعه مقالات برگزیده همایش قابلیت‌ها، موانع و راهکارهای توسعه‌ی گردشگری استان زنجان.
- مرادی، فریبا، (۱۳۹۰)، نگاهی جامع به مدیریت استراتژیک، تهران، انتشارات سازمان مدیریت.
- نبوی، محمد حسن، (۱۳۷۸)، گردشگری زمین شناسی (Geo tourism) مجموعه مقالات هیجدهمین گردهمایی علوم زمین، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور.

[/http://www.amar.org.ir](http://www.amar.org.ir)

Investigation of the Role of Geotourism in Sustainable Development in Ilam Province by Using Strategic Model (SWOT)

Mohammad Ghafurizade¹

Afsaneh Shojaei²

Abstract

Tourism is an income-making industry with proper economic cost effectiveness and gets more attention by establishing socio-cultural interactions among different nations because of not having environmental pollution. Natural attractions of every country play an important role in tourism. Nowadays, ecotourists are considered as tourists who visit natural sceneries without serious damage to the nature. In the context of geotourism development and geological tourism, Iran has many potentialities and one of the most significant places is Ilam province, located in west of Iran. The existence of green hills, mountain ranges, water caves, streams, Zagros Mountains, natural geyser, Siāhgāv twin lakes, Bahram Chūbin strait and many more sites, all are considered as geotourism potentialities and capabilities. Existence of special geomorphological phenomena along with social and historical attraction, tourism villages and other natural attractions evolved Ilam province into a very optimal and standard place to this kind of tourism (geotourism) in parallel to economic development. This research has presented a strategy to develop tourism and geotourism in Ilam province by means of descriptive-analytical method to determine internal factors (merits and demerits) and external factors (opportunities and threats) through using SWOT model. Experimental analysis of the considered region showed that if geotourism is intended to achieve sustainability and play a positive role in the life of local population, proper policies are required to be revised in order to resolve limitations and utilize possible relative benefits.

Key words: Geotourism, Sustainable Development, SWOT, Ilam Province

¹ Instructor of Bakhtar Institute of Higher Education and Corresponding Author

² CRI of Tourism Management